

Den Haag, 16 mei 2025

Geachte leden van de vaste Kamercommissie LVVN,

Op 22 mei debatteert de Kamer over het langverwachte [Startpakket Nederland van het Slot](#) van de ministeriële commissie inzake de stikstofproblemen. Maar dit zogeheten pakket is hooguit een eerste verkenning. Het getuigt van uitstel, van de voorkeur voor geitenpaadjes en van een schrijnend gebrek aan lef om échte keuzes te maken. Opnieuw durft dit kabinet geen concrete en geborgde maatregelen te nemen die op korte termijn de stikstofneerslag daadwerkelijk verminderen, zodat kwetsbare natuur herstelt en de vergunningverlening op gang komt. Het kabinet lapt hiermee het vonnis in de zaak die Greenpeace in januari tegen de Staat won, aan zijn laars. Een schoffering van de rechtsstaat en slecht voor het aanzien van de politiek.

U kunt als Kamerlid druk zetten op het kabinet om het vonnis wél uit te voeren. We vragen u dan ook om tijdens het debat het belang te onderstrepen van gezonde natuur, perspectief voor de maatschappij en het serieus nemen van rechterlijke uitspraken. We vragen u daarbij met name scherp te zijn op de volgende onderdelen van het gepresenteerde 'startpakket'.

1. Vertragen als strategie: reductiedoel voor 2035 in plaats van 2030

De rechtbank was glashelder: de Staat moet nú maatregelen nemen zodat in 2030 50% van de stikstofgevoelige natuur – met prioriteit voor de kwetsbaarste gebieden – onder de kritische depositiewaarde komt. Toch komt het kabinet niet met een plan om dit doel te halen. In plaats daarvan schuift het de focus naar stikstofuitstoot (in plaats van stikstofneerslag) en stelt het doelen voor 2035 voor landbouw, industrie en mobiliteit (42-46% voor de landbouw en 50% voor de overige sectoren). Over de noodzakelijke aanpak voor 2030 blijft het stil. Daarmee wordt de uitvoering van dit vonnis op de lange baan geschoven terwijl het vonnis van de rechter bij voorraad moet worden uitgevoerd. Het kritische [advies van de landsadvocaat](#) noemt het pakket dan ook "onvoldoende om een rechterlijke toets te doorstaan".

2. Oude wijn in nieuwe zakken

De stikstofmaatregelen die het kabinet nu presenteert zijn grotendeels herverpakte beloftes uit het Hoofdlijnenakkoord. Zo wordt de opkoopregeling voor boeren opnieuw aangekondigd, maar met slechts 750 miljoen euro – fors minder dan de eerder genoemde [bandbreedte van 1,25 tot 2,5 miljard](#). Voor de aanpak van de mestcrisis is 627 miljoen euro uitgetrokken om boeren te ondersteunen bij het houden van minder vee per hectare. Ook worden bestaande subsidies voor agrarisch natuurbeheer verhoogd, met 213 miljoen euro afkomstig uit de al eerder toegezegde 500 miljoen. Tot slot krijgen boeren meer regie via 'doelsturing' om stikstofdoelen te halen – opnieuw een plan dat al in het hoofdlijnenakkoord stond. Zolang niet duidelijk is wat de doelen zijn, is het echter sturing zonder stuur.

3. 250-meter-zones zetten geen zoden aan de dijk

Wel nieuw is de (recent aangekondigde) maatwerkaanpak voor de Peel en de Veluwe, twee kwetsbare natuurgebieden die veel last hebben van stikstof. Hierbij wordt gedacht aan het instellen van een zone van 250 meter rondom overbelaste delen van die gebieden, met een nog vast te stellen reductieopgave. Hoe gericht de maatregelen, hoe kleiner de totale opgave voor sectoren die stikstof uitstoten, maar het instellen van een arbitraire grens van 250 meter rond stikstofgevoelige natuur zet totaal geen zoden aan de dijk. Een effectieve, gerichte aanpak zou een randzone rond de Veluwe van 5 tot 15 kilometer vragen, zo [concludeerden](#) experts Erisman en Brouwer recentelijk. Uit [onderzoek van Mobilisation for the Environment \(MOB\) en Vereniging Leefmilieu](#) blijkt bovendien dat slechts 0,5 procent van de totale stikstofemissiebronnen in deze 250-meter-zone ligt. De voorgestelde zoneringsaanpak draagt op deze manier nauwelijks bij aan het oplossen van het probleem, waardoor de facto alleen de generieke aanpak overblijft..

4. Geen verplichtende maatregelen en doorrekeningen

Bovendien blijft voor alle landbouwmaatregelen, dus zowel voor de beëindigingsregeling, de extensiveringsregeling, als de maatwerkaanpak, deelname vrijwillig – er komen geen verplichtende maatregelen. Dat maakt de aanpak niet alleen [veel minder effectief, maar ook totaal onzeker](#). Drijfzand dus. De 'plannen' zijn ook niet doorgerekend. Om volledig geïnformeerd uw controlerende rol als Kamer te kunnen vervullen, is het zaak dat het kabinet alle scenario's - van efficiënte tot generieke - door het RIVM laat doorrekenen, óók politiek gevoelige. De Kamer doet er goed aan ervoor te zorgen dat ze de maatschappelijke effecten kan beoordelen van verschillende aanpakken, zonder dat politieke taboes het zicht op de meest slimme oplossing belemmeren.

5. Amper extra budget vrijgemaakt

Van de 1,6 miljard die het kabinet presenteert, is geen cent nieuw: dit bedrag was al gereserveerd in het Hoofdpijnenakkoord voor onder meer uitkoop, innovatie en de mestaanpak. De zojuist al genoemde 213 miljoen euro voor agrarisch natuurbeheer betreft slechts een deel van de 500 miljoen euro die al in het Hoofdpijnenakkoord gereserveerd was - destijds hét paradepaardje van dit Kabinet. Het is volstrekt onduidelijk hoe deze 213 miljoen wordt ingezet en wat er met de resterende 287 miljoen gebeurt. Slechts één bedrag is écht nieuw: 600 miljoen euro voor maatwerkaanpak rond de Veluwe en de Peel. Maar dat is fors minder dan de benodigde [4 tot 7 miljard euro](#), en dus voornamelijk symboolpolitiek. Ondertussen zijn serieuze financiële afspraken uitgesteld tot Prinsjesdag, en dus naar volgend jaar geschoven.

Feit blijft dat het kabinet een groot deel van het geld voor de noodzakelijke transitie heeft geschraapt, zonder daarvoor een stevig alternatief met voldoende budget te presenteren. Het transitiefonds dat bij het NPLG hoorde, bevatte nog (een resterend budget van) 22 miljard euro, maar werd vorig jaar geschraapt. Het NPLG was zeker niet perfect, maar het

bood wel een belangrijke kapstok om met gedragen integrale voorstellen invulling te geven aan de verschillende milieu-opgaven. Het kabinet doet er goed aan op zijn schreden terug te keren en robuuste provinciale sturing in de vorm van het NPLG, inclusief voldoende budget, terug te brengen.

6. Geen tijd meer voor juridische geitenpaadjes

Na de zomer wil het kabinet een nieuw vergunningstelsel presenteren, gebaseerd op 'beter inzicht in de staat van de natuur'. Maar de voorgestelde koers is onuitgewerkt, focust uitsluitend op het vlot trekken van vergunningen en negeert het vonnis van de rechter, de noodzaak tot natuurherstel en het advies van de landsadvocaat. Toch zet het kabinet in op maatregelen als een 'rekenkundige ondergrens', waarbij projecten onder de 1 mol stikstofuitstoot geen vergunning meer nodig hebben. Dat leidt in de eerste plaats tot méér stikstofneerslag, precies het tegenovergestelde van wat het civiele vonnis in de Greenpeace-zaak vereist. Ook moet nog blijken of deze rekenkundige ondergrens juridisch standhoudt, en dus blijven boeren, bouwers en bedrijven opnieuw in onzekerheid.

Tegelijk worden tijdelijke en kleinschalige emissies opnieuw mogelijk gemaakt, en wil het kabinet de kritische depositiewaarde uit de wet halen en vervangen door emissiedoelen. Hoe dit alles de verslechtering van natuur moet keren, blijft volstrekt onduidelijk. Bovendien wil het kabinet Natura 2000-gebieden 'herijken' en natuurdoelen beoordelen op 'haalbaarheid' in plaats van noodzaak. Daarmee dreigt een afzwakking van beschermingsdoelen – een gevaarlijke koers die haaks staat op de verplichtingen uit de Habitatrichtlijn. In plaats van juridische geitenpaadjes waarvan we niet weten of ze standhouden bij de rechter, is nú daadkrachtig beleid nodig dat wél zekerheid biedt voor natuur, rechtsstaat én samenleving.

7. Vonnis is uitvoerbaar bij voorraad: nú aan de slag

Bij de recente aankondiging van het hoger beroep gaf de minister aan 'zorgen over de uitvoerbaarheid' te hebben. Het vonnis is echter prima uitvoerbaar, zo is recent opnieuw [aangetoond](#) in het bij punt 3 genoemde rapport, maar dan moeten de plannen wel deugen. Dat een gerichte en verplichtende aanpak politiek gevoelig ligt mag zo zijn, dat maakt het vonnis nog niet onhaalbaar.

En actie is dringend nodig. Begin 2024 waarschuwde de Ecologische Autoriteit opnieuw: het gaat slecht met de natuur in stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden en herstelmaatregelen, inclusief stikstofreductie, moeten zonder verdere vertraging van start. Toch is sindsdien vooral beleid geschrapt, zijn budgetten ingetrokken en zelfs na het rechterlijke vonnis is er nauwelijks iets concreets voor in de plaats gekomen. Ondertussen gaat de verslechtering onverminderd door – en de verwachte droogte deze zomer zal de schade door stikstof alleen maar [vergroten](#).

Een flinke vermindering van de stikstofneerslag op korte termijn is noodzakelijk voor het herstel van kwetsbare natuurgebieden. Alleen dan komt er weer ruimte voor vergunningverlening en ontstaat eindelijk duidelijkheid voor bouwers, boeren en bedrijven, evenals provincies en waterschappen.

Uiteraard zijn wij van harte bereid om antwoord te geven op aanvullende vragen.

Vriendelijke groet, mede namens Vogelbescherming Nederland, Milieudefensie, SoortenNL en de Natuur en Milieufederaties,

Andy Palmen
Directeur Greenpeace Nederland

